219539 ـ در ماه رمضان روزه نبوده و توانایی قضا و غذا دادن هم ندارد

سوال

گرفتار اختلال وسواس بودم و به همین سبب دارو مصرف می‌کردم و نتوانستم رمضان را روزه بگیرم و پزشک به من اجازه داد روزه نگیرم. این رمضان را قضا نکردم چون امتحانات دبیرستان داشتم و نمی‌دانستم که این کارم حکم شرعی متفاوتی دارد. رمضان دوم را به شکل طبیعی روزه گرفتم و پس از آن خواستم قضای رمضان اول را به جای آورم اما هرگاه می‌خواستم روزه شوم فشارم به شدت می‌افتاد و احساس خستگی می‌کردم و نتوانستم قضای رمضان اول را به جای بیاورم تا آنکه رمضان سوم از راه رسید و تنها پنج روزش را روزه شدم که به سبب همان مشکل بسیار سختی کشیدم.
فشارم گاه به ۳۰/۸۰ می‌رسد و نمی‌توانم از رختخوابم بلند شوم و به سبب همین چند روزی که روزه بودم به مدت یک ماه یا بیشتر اذیت شدم. می‌ترسم نتوانم سال بعد را روزه شوم و توانایی غذا دادن به بینوایان را نیز ندارم و از نظر مالی توانایی مداوا و رفتن نزد پزشک هم ندارم که بدانم مشکلم چیست. حکم شرعی حالتی که من در آن قرار دارم چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

امامان بر این اتفاق دارند که هرکس روزهایی از رمضان را روزه نشود باید قضایش را پیش از رسیدن رمضان بعد به جای آورد و به روایت بخاری (۱۹۵۰) و مسلم (۱۱۴۶) از عائشه ـ رضی الله عنها ـ استناد کرده‌اند که گفت: گاه روزه‌هایی از رمضان بر گردن من بود اما به سبب جایگاه پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ نمی‌توانستم قضایش را به جای آورم مگر در شعبان.

حافظ ابن حجر می‌گوید: از این توجه و حرص ایشان برای [روزه گرفتن] آن در شعبان دانسته می‌شود که تاخیر قضا تا وارد شدن رمضان بعدی جایز نیست (فتح الباری: ۴/ ۱۹۱).

اگر قضای روزه‌اش را تا شروع رمضان بعد به تاخیر اندازد این تاخیر یا از روی عذر است و یا بدون عذر؛ آنکه به سبب عذری به تاخیرش انداخته گناهی ندارد و تنها قضایش برای او کافی است. اما کسی که بدون عذر قضای روزه را تا وارد شدن رمضان بعد به تاخیر انداخته برای تاخیرش گناهکار است و قطعا باید قضایش نماید ولی آیا همراه با قضا باید غذا هم بدهد یا خیر؟ در این باره میان علما اختلاف است و راجح آن است که غذا دادن برایش الزامی نیست. پیش‌تر در پاسخ به سوال (26865) به این مساله پرداخته‌ایم.

بنابراین شما باید روزه‌هایی را که در رمضان‌های پیشین به جای نیاورده‌اید قضا کنید، اما این در صورت توانایی است و اگر توانایی ندارید و روزه گرفتن در تابستان برایتان ممکن نیست آن را در زمستان به جای آورید. اما اگر روزه به سبب بیماری برایتان ممکن نیست و این بیماری همیشه با شماست ـ و برحسب سخن پزشک مورد اعتماد درمان نمی‌شود ـ و نمی‌توانید در آینده هم قضایش کنید، روزه بر عهدهٔ شما نیست و باید به جای هر روز که روزه نگرفته‌اید به یک بینوا غذا دهید و اگر توانایی غذا دادن هم ندارید این فدیه هم از شما ساقط است و هیچ چیز برا شما لازم نیست زیرا الله تعالی جز به اندازهٔ توان تکلیف نمی‌کند.

والله اعلم.